

УКРАЇНА

(19) UA (11) 79726 (13) C2
(51) МПК (2006)
C21D 8/00
C21D 1/78

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ

ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА ВІНАХІД

(54) СПОСІБ ОБРОБКИ НЕРЖАВІЮЧОЇ СТАЛІ АУСТЕНІТНОГО КЛАСУ

1

(21) а200612743
(22) 04.12.2006
(24) 10.07.2007
(46) 10.07.2007, Бюл. №10, 2007р.
(72) Хаймович Павло Олександрович
(73) НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР "ХАР-
КІВСЬКИЙ ФІЗИКО-ТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"
(56) UA 21253 A, 04.11.1997
UA 61298 A, 17.11.2003
RU 2063451 C1, 10.07.1996
EP 1008659 B1, 25.06.2003
DE 10055275 A1, 23.05.2002

2

(57) Спосіб обробки нержавіючої сталі аустеніт-
ного класу, що включає пластичне деформування,
що забезпечує одержання у сталі мартенситу,
старіння одержаного мартенситу, нагрів до темпе-
ратури вище температури старіння, витримку при
цій температурі до повного перетворення мартен-
ситу в аустеніт і загартування на аустеніт, який
відрізняється тим, що пластичне деформування
проводять в умовах всебічного стиску при низьких
температурах, а витримку перед загартуванням на
аустеніт проводять при температурі кінця пере-
творення мартенситу в аустеніт.

Технічне рішення, що заявляється в якості ви-
находу, належить до області обробки металів із
застосуванням пластичного деформування при
температурах нижче кімнатної.

Відомий спосіб обробки нержавіючої сталі аус-
тенітного класу, що включає пластичне деформу-
вання зі ступенем деформації 20-45% квазігідро-
статичним екструзуванням при низьких темпера-
турах і наступний відпуск при 450-500°C (Патент
України №66649, 2004.) [1].

Недоліком цього способу є те, що, придбавши
високі механічні характеристики, сталь знаходить-
ся вже не у початковому, аустенітному, а в марте-
нситному стані, причому пластичність її нижче, ніж
у вихідному стані.

Відомий спосіб обробки нержавіючої сталі аус-
тенітного класу, обраний як прототип (авт. свід.
СРСР №427069, C21D1/78, 1974) [2]. Спосіб вклю-
чає пластичну деформацію при температурі (-40...-
100°C), старіння отриманого мартенситу, наступне
нагрівання до температури, що перевищує темпе-
ратуру старіння, витримку при цій температурі до
повного перетворення мартенситу в аустеніт, і
загартування на аустеніт. Метою обробки є одер-
жання зміцненої немагнітної сталі.

Перевагою її перед вищеприписаною обробкою
[1] є те, що в результаті обробки сталь вертається
в аустенітний немагнітний стан, причому пластич-
ність її значно вище, ніж у сталі, яка оброблена за
способом [1].

Недоліком цього способу є те, що пластичні
характеристики аустенітної сталі після такої обро-
бки нижче, ніж у початковому стані.

В основу винаходу поставлене завдання -
створити такий спосіб обробки нержавіючої сталі
аустенітного класу, що у порівнянні зі способом,
обраним як прототип, дозволяв одержати сталь із
більш високими механічними характеристиками.

Поставлене завдання досягається в способі
обробки нержавіючої сталі аустенітного класу, що
заявляється, у якому також, як у відомому, про-
водять пластичну деформацію, старіння отриманого
мартенситу, нагрівши до температури вище тем-
ператури старіння, витримку при цій температурі
до повного перетворення мартенситу в аустеніт і
загартування на аустеніт. Відповідно до винаходу
пластичне деформування проводять в умовах
всебічного стиску при низьких температурах, а
витримку перед загартуванням на аустеніт про-
водять при температурі кінця перетворення марте-
нситу в аустеніт.

Деформування в умовах всебічного стиску при
низьких температурах забезпечує створення висо-
кодисперсного мартенситу з розміром фрагментів
0,06-0,09мкм, а наступне старіння приводить до
стабілізації цього мартенситу високої дисперсно-
сті. Виконувана потім при температурі кінця пере-
творення мартенситу в аустеніт витримка забез-
печує α - γ перетворення, причому аустенітна
структура, що утвориться в результаті, успадковує

(13) C2

(11) 79726

(19) UA

високий ступінь дисперсності, що мав створений при низькотемпературній деформації мартенсит. Останньою операцією є здійснення відразу після короткочасного нагрівання загартування, що забезпечує стабілізацію дрібнодисперсного аустеніту, що утворився. Завдяки такій обробці структура сталі в аустенітному стані характеризується розміром фрагментів менш 0,1 мкм при куті разорієнтації між фрагментами в 6-10 градусів, що забезпечує сталі в такому стані, як високі міцнісні характеристики, так і високу пластичність, тобто досягається поставлене завдання.

Температура витримки критична, тому що якщо нагрівання проводити вище температури кінця перетворення мартенситу в аустеніт, то має місце інтенсивне зростання зерен аустеніту, що приводить до зниження міцнісних характеристик. Проведення нагрівання при температурі нижче кінця α - γ перетворення не знижує міцнісні характеристики сталі, але й не забезпечує досягнення поставленого завдання, тому що структура сталі при цьому є двофазною (поряд з аустенітом, що утворився,

зберігається утворений попередніми операціями мартенсит), пластичність при цьому залишається низькою.

Приклад застосування пропонованого способу приводиться на нержавіючій сталі X18H10T аустенітного класу, що має у вихідному аустенітному стані границю плинності 220-230 МПа, границю міцності 600-650 МПа й пластичність 40-45%. Сталь пластично деформували квазігідростатичним екструдуванням при 77 К зі ступенем обтиснення 32%, потім піддавали термообробці (старінню) при 480°C протягом двох годин, після чого забезпечували протікання в сталі α - β перетворення, витримуючи її при 770°C (температурі кінця перетворення мартенситу в аустеніт у даному структурному стані) протягом 3 хвилин, наприклад, у соляній ванні. Для стабілізації створеного дрібнодисперсного аустеніту сталь гартували у воді. Міцнісні й пластичні характеристики сталі в трьох станах - після пропонованої обробки, після обробки за прототипом й у вихідному стані - наведені в таблиці:

Таблиця

Характеристики	Вид обробки		
	Початковий стан	За прототипом	Пропонований спосіб
$\sigma_{0,2}$, МПа	22-23	62-75	95
σ_B , МПа	60-65	82-95	110
δ , %	40-45	25-30	43

Як випливає з таблиці, обробка сталі пропонованим способом забезпечує додатковий приріст міцнісних характеристик сталі в порівнянні із прототипом при одночасному підвищенні її пластичності, що досягає рівня, який має вихідна аустенітна незміцнена сталь.

Таким чином, пропоноване технічне рішення дозволяє одержувати структуру високої дисперсності в нержавіючій сталі аустенітного класу, що забезпечує їй високі міцнісні характеристики. У наведеному прикладі границя міцності зростає на 16%, а границя плинності на 27% без втрати пластичності (у порівнянні із прототипом).